

Předkládací zpráva

Veřejná ochránkyně práv využívá svého oprávnění podle § 20 odst. 2 písm. a) ve spojení s § 21a odst. 4 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, a **vyrozumívá vládu o tom, že zařízení Sanatorium Lotos, na adrese Ostředek 1, Chocerady, neposkytlo ani po opakované výzvě informace o realizaci některých opatření k nápravě, jejichž provedení mu navrhla ve zprávě v návaznosti na systematickou návštěvu tohoto zařízení.** V této souvislosti se ochránkyně rozhodla vládu upozornit i na některé nedostatky právní úpravy, které snižují účinnost ochrany před špatným zacházením zajišťované státními orgány.

Jde o materiál vládě pro informaci bez připomínkového řízení.

Na základě § 1 odst. 3 zákona o veřejném ochránci provádí veřejná ochránkyně práv systematické návštěvy míst, kde se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě veřejnou mocí nebo v důsledku závislosti na poskytované péči, s cílem posílit ochranu těchto osob před mučením, krutým, nelidským, ponižujícím zacházením nebo trestáním a jiným špatným zacházením¹.

V dubnu 2016 provedli pověřeni pracovníci Kanceláře veřejného ochránce práv systematickou návštěvu zařízení Sanatorium Lotos. V době návštěvy byla většina uživatelů senioři s demencí 2. a 3. stupně. Jednalo se v pořadí o třetí systematickou návštěvu provedenou veřejným ochráncem práv v daném zařízení (první proběhla v roce 2008).

V předkládaném materiálu veřejná ochránkyně práv seznamuje vládu se zjištěními, která učinila v souvislosti s provedenou návštěvou v zařízení (nedostatečná ošetrovatelská péče, chybí odbornost a přizpůsobení péče lidem s demencí, spoléhání na tlumicí léky namísto práce s problematickým chováním plynoucím ze syndromu demence, neodborná manipulace s léky, nezákonné omezování volnosti pohybu, nerespektování soukromí uživatelů, nedostatečná opatření k prevenci podvýživy uživatelů). Ochránkyně dospěla k závěru, že zjištěná pochybení dosahují intenzity ponižujícího zacházení ve smyslu čl. 7 odst. 2 Listiny² a čl. 3 Úmluvy³.

Svá zjištění, jejich právní hodnocení a navržená opatření k nápravě shrnula ochránkyně ve zprávě z návštěvy zařízení ze dne 13. května 2016⁴. Zprávu z návštěvy zařízení ochránkyně zaslala zařízení a provozovateli zařízení (poskytovateli sociálních služeb).

1 Tím na vnitrostátní úrovni plní roli národního preventivního mechanismu podle Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, vyhlášený pod č. 78/2006 Sb.m.s.

2 Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění změny provedené ústavním zákonem č. 162/1998 Sb.

3 Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, sjednaná v Římě dne 4. listopadu 1950, vyhlášená pod č. 209/1992 Sb.

4 Detailní popis zjištěných nedostatků je obsažen ve zprávě z návštěvy zařízení ze dne 13. května 2016, sp. zn. 10/2016/NZ/MLU (přílohou k materiálu), dostupné rovněž z: <http://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/4764>

S ohledem na závažnost situace se ochránkyně rozhodla o svých zjištěních informovat i příslušné dozorové orgány.

Zařízení (prostřednictvím svého provozovatele – poskytovatele sociálních služeb) se k návrhům na opatření k nápravě vyjádřilo dne 17. 6. 2016. Poskytovatel sociálních služeb akceptoval řadu navržených opatření a zajistil jejich realizaci v navštíveném zařízení. Realizaci mnoha dalších doporučení nemohla ochránkyně posoudit pro nejasnost došlého vyjádření a absenci důkazů o provedení opatření. Další opatření k nápravě poskytovatel sociálních služeb odmítl provést, aniž by vyvrátil závěry ochránkyně o zjištěných nedostatcích nebo navrhl jiné opatření. Z toho důvodu ochránkyně nepovažovala vyjádření za dostatečné a požádala⁵ o jeho doplnění. **Lhůta k dodatečnému vyjádření a doplnění podkladů marně uplynula dne 20. listopadu 2016. Z toho důvodu se ochránkyně práv rozhodla využít svého oprávnění podle § 20 odst. 2 písm. a) ve spojení s § 21a odst. 4 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, a vyrozmět o případu vládu.**

V souvislosti s případem výše uvedeného zařízení se ochránkyně rozhodla vládu upozornit na některé systémové nedostatky v ochraně uživatelů pobytových sociálních služeb před špatným zacházením. Za znepokojivý signál o účinnosti kontroly v oblasti poskytování sociálních služeb považuje zejména skutečnost, že přes opakované systematické návštěvy veřejného ochránce práv v tomto zařízení (od roku 2008 celkem tři) a návazné kontroly inspekčních orgánů zjistila i při své poslední systematické návštěvě závažné nedostatky. Za problematickou z hlediska závazku státu zajistit ochranu před špatným zacházením ve smyslu čl. 3 Úmluvy ochránkyně považuje:

1. neexistenci vnějšího stížnostního mechanismu, který by se zabýval stížnostmi uživatelů na podmínky v zařízení sociálních služeb a případně zajistil u provozovatele sociálních služeb nápravu;
2. nemožnost využít v případě nespokojenosti s poskytovanou zdravotní péčí v zařízení sociálních služeb stížnostního mechanismu podle zákona o zdravotních službách⁶;
3. neexistenci skutkové podstaty správního deliktu „špatného zacházení“ v zákoně o sociálních službách⁷, který by umožnil adekvátně správně právně postihnout nejzávažnější případy pochybení poskytovatelů sociální péče;
4. nedostatečnou právní úpravu v zákoně o zdravotních službách, která neumožňuje správně právně postihnout porušení povinností poskytovatelů sociálních služeb při poskytování (ošetřovatelských) zdravotních služeb.

5 Dopisy adresované zařízení a poskytovateli sociálních služeb, sp. zn. 10/2016/NZ/MLU, ze dne 20. října 2016.

6 zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů

7 zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů